



دانشگاه علامه طباطبائی

پردیس آموزش‌های نیمه‌حضوری دانشگاه علامه طباطبائی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم ارتباطات
بازتاب قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در مطبوعات سراسری
تحلیل محتوای روزنامه‌های کیهان، اطلاعات، جام‌جم، همشهری و ایران
۱۳۸۷-۱۳۸۹

استاد راهنما: دکتر حسین علی‌افخمی

استاد مشاور: دکتر علی‌اصغر کیا

استاد داور: دکتر مهدی حقیقی

پژوهشگر: محمود عزیزی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علامه طباطبائی

پردیس آموزش‌های نیمه‌حضوری دانشگاه علامه طباطبائی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم ارتباطات

بازتاب قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در مطبوعات سراسری

تحلیل محتوای روزنامه‌های کیهان، اطلاعات، جام‌جم، همشهری و ایران

۱۳۸۷-۱۳۸۹

استاد راهنما: دکتر حسین علی‌افخمی

استاد مشاور: دکتر علی‌اصغر کیا

استاد داور: دکتر مهدی حقیقی

پژوهشگر: محمود عزیزی

زمستان

۱۳۹۰

تشکر و اهدا

جا دارد از زحمات دکتر افخمی استاد راهنمای اینجانب برای رفع اشکالات پایاننامه تقدیر و تشکر کنم. همچنین از جناب آقای دکتر حقیقی استاد دانشگاه مدیریت و حسابداری علامه طباطبایی که علی‌رغم مشغله فراوان کار داوری پایاننامه اینجانب را به سرعت به انجام رسانند، تشکر کنم. همچنین از دکتر کیا به دلیل مشاوره‌های موثرشان برای ارتقای محتوای پایاننامه تقدیر می‌نمایم.

در پایان این پایان‌نامه را تقدیرم می‌کنم به مادر و همسر گرامیم.

چکیده

پژوهش حاضر به شناسایی میزان اخبار و مطالب مربوط به بازتاب قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در مطبوعات سراسری و چگونگی انعکاس این مطالب در جهت‌گیری و مواضع روزنامه‌های اطلاعات، ایران، جام‌جم، کیهان و همشهری در گسترده زمانی سال ۸۷ تا ۸۹ با روش تحلیل محتوا پرداخته و با استفاده از دستورالعملی ۲۲ متغیری به کد گذاری تمام مطالب درباره قانون هدفمند کردن یارانه‌ها پرداخته است.

طبق نتایج تحقیق بین ۵ روزنامه فوق از نظر ۱۹ متغیر تفاوت معناداری وجود دارد و با توجه به ضریب قابلیت اعتماد محاسبه شده، می‌توان به نتایج تحقیق اعتماد کرد.

طبق یافته‌های و چهار چوب نظری این پژوهش (نظریه برجسته‌سازی و دیدگاه دروازه‌بانی) روزنامه‌های مذکور به برجسته‌سازی مسائل هدفمندی یارانه‌ها پرداخته‌اند و عوامل درون و برون سازمانی در انتخاب اخبار و مطالب و نحوه انعکاس آنها دخیل بوده‌اند.

واژه‌های کلیدی: هدفمند سازی یارانه‌ها، برجسته سازی، دروازه‌بانی، یارانه

فهرست

فصل اول: کلیات تحقیق

مقدمه.....	۲
طرح مساله:.....	۵
ضرورت و اهمیت تحقیق:.....	۶
اهمیت نظری.....	۷
اهمیت عملی.....	۷
اهداف تحقیق:.....	۷
سوال‌های تحقیق:.....	۷

فصل دوم: مروری بر ادبیات نظری و پیشینه تحقیق

بخش اول: مبانی نظری تحقیق.....	۱۱
بخش اول: مبانی نظری تحقیق.....	۱۲
بخش دوم: مفهوم شناسی هدفمندی.....	۱۳
تعاریف درباره هدفمندی یارانه‌ها.....	۱۳
ویژگی‌های یارانه.....	۱۴
الف: مشخص بودن نوع پرداخت.....	۱۴

- ب: مشخص بودن دوره پرداخت: ۱۴
- ج: مشخص بودن حوزه پرداخت ۱۴
- د: مشخص بودن هدف پرداخت ۱۴
- انواع یارانه ۱۵
- مفهوم هدفمند سازی: ۱۵
- تاریخچه یارانه در جهان ۱۷
- تجربه کشورهای دنیا در هدفمندسازی یارانه‌ها ۱۹
- تاریخچه یارانه‌های تولیدی در ایران ۲۰
- قبل از انقلاب ۲۰
- بعد از پیروزی انقلاب ۲۱
- بخش سوم: رسانه‌ها و هدفمند کردن یارانه‌ها ۲۴
- سازمان رسانه‌ها: ۲۵
- فرآیند اثر گذاری رسانه ها ۲۷
- نظریه میانجی گری ۲۸
- الگوی دو مرحله‌ای ۲۹
- بخش چهارم: مروری بر پژوهش‌های پیشین در ایران و جهان ۳۰
- بخش پنجم: چهارچوب نظری تحقیق ۳۰

الگوی دروازبانی ۳۰

نظریه برجسته سازی ۳۱

بخش ششم: فرضیه‌های تحقیق ۳۴

فرضیه‌ها ۳۴

فصل سوم: روش‌شناسی تحقیق

مقدمه ۳۷

طرح تحقیق: ۳۷

تعریف مفاهیم: ۳۷

تعریف عملی و نظری متغیرها ۳۸

پ: سبک مطلب: ۳۹

روش تحقیق: ۴۹

تکنیک تحقیق: ۵۰

واحد تحقیق: ۵۰

جامعه آماری: ۵۰

روش نمونه‌گیری و حجم نمونه: ۵۱

نحوه جمع‌آوری داده‌ها: ۵۲

سطح تجزیه و تحلیل اطلاعات ۵۲

تکنیک‌های آماری مورد استفاده برای توصیف و تحلیل یافته‌ها: ۵۲

فصل چهارم: یافته‌های تحقیق

مقدمه: ۵۴

توصیف داده‌های روزنامه کیهان ۵۴

توصیف داده‌های روزنامه اطلاعات ۶۲

توصیف داده‌های روزنامه جام‌جم ۷۴

توصیف داده‌های روزنامه همشهری ۸۳

توصیف داده‌های روزنامه ایران ۹۲

فصل پنجم: نتیجه‌گیری

مقدمه ۱۳۲

خلاصه توصیف و تحلیل یافته‌ها ۱۳۳

نتیجه‌گیری تحقیق ۱۳۶

محدودیت‌های تحقیق ۱۳۹

محدودیت در اختیار پژوهشگر ۱۴۰

محدودیت خارج از کنترل پژوهشگر ۱۴۰

پیشنهادات برای تحقیقات آتی ۱۴۱

فهرست منابع ۱۴۲

پیوست‌ها:..... ۱۴۷

پیوست یک: دستورالعمل کد گذاری..... ۱۴۷

پیوست دو: متن کامل قانون هدفمند کردن یارانه‌ها..... ۱۴۹

پیوست سه: تجربه کشورهای مختلف در زمینه هدفمندسازی یارانه‌ها..... ۱۵۵

۱: آسیایی..... ۱۵۵

۲: اروپایی..... ۱۵۹

۳: آفریقایی:..... ۱۶۰

فهرست جداول

- بخش اول: توصیف اطلاعات ۵۴
- توصیف داده‌های روزنامه کیهان ۵۴
- جدول شماره ۱: توزیع فراوانی مطالب روز هفته ۵۴
- جدول شماره ۲: توزیع فراوانی مطالب از حیث سبک مطلب ۵۴
- جدول شماره ۳: توزیع فراوانی مطالب از حیث ارزش خبری برجسته شده در تیتراژ ۵۵
- جدول شماره ۴: توزیع فراوانی مطالب از حیث محدوده جغرافیایی ۵۶
- جدول شماره ۵: توزیع فراوانی مطالب از حیث نوع مطلب ۵۶
- جدول شماره ۶: توزیع فراوانی مطالب از حیث موضوع اصلی مطلب ۵۷
- جدول شماره ۷: توزیع فراوانی مطالب از حیث جهت‌گیری مطلب ۵۷
- جدول شماره ۸: توزیع فراوانی مطالب از حیث محتوای مطلب ۵۸
- جدول شماره ۹: توزیع فراوانی مطالب از حیث خبر سازان ۵۸
- جدول شماره ۱۰: توزیع فراوانی مطالب از حیث رویکرد مطلب ۵۹
- جدول شماره ۱۱: توزیع فراوانی مطالب از حیث اندازه مطلب ۶۰
- جدول شماره ۱۲: توزیع فراوانی مطالب از حیث سطح زیر چاپ ۶۰
- جدول شماره ۱۳: توزیع فراوانی مطالب از حیث تصویر ۶۰

- جدول شماره ۱۴: توزیع فراوانی مطالب از حیث نوع تصویر ۶۱
- جدول شماره ۱۵: توزیع فراوانی مطالب از حیث ارتباط تصویر با مطلب ۶۱
- جدول شماره ۱۶: توزیع فراوانی مطالب از حیث کارکرد مطلب ۶۱
- جدول شماره ۱۷: توزیع فراوانی مطالب از حیث تیترا در صفحه اول ۶۲
- جدول شماره ۱۸: توزیع فراوانی مطالب از حیث محل چاپ مطلب ۶۲
- جدول شماره ۱۹: توزیع فراوانی مطالب از حیث اولویت دهی ۶۲
- جدول شماره ۲۰: توزیع فراوانی مطالب از حیث منبع خبری مطلب ۶۳
- توصیف داده‌های روزنامه اطلاعات ۶۳**
- جدول شماره ۲۱: توزیع فراوانی مطالب روز هفته ۶۳
- جدول شماره ۲۲: توزیع فراوانی مطالب از حیث سبک مطلب ۶۴
- جدول شماره ۲۳: توزیع فراوانی مطالب از حیث ارزش خبری برجسته شده در تیترا ۶۴
- جدول شماره ۲۴: توزیع فراوانی مطالب از حیث محدوده جغرافیایی ۶۵
- جدول شماره ۲۵: توزیع فراوانی مطالب از حیث نوع مطلب ۶۵
- جدول شماره ۲۶: توزیع فراوانی مطالب از حیث موضوع اصلی مطلب ۶۶
- جدول شماره ۲۷: توزیع فراوانی مطالب از حیث جهت‌گیری مطلب ۶۶
- جدول شماره ۲۸: توزیع فراوانی مطالب از حیث محتوای مطلب ۶۷
- جدول شماره ۲۹: توزیع فراوانی مطالب از حیث خبر سازان ۶۸

- جدول شماره ۳۰: توزیع فراوانی مطالب از حیث رویکرد مطلب ۶۹
- جدول شماره ۳۱: توزیع فراوانی مطالب از حیث اندازه مطلب ۷۰
- جدول شماره ۳۲: توزیع فراوانی مطالب از حیث سطح زیر چاپ ۷۰
- جدول شماره ۳۳: توزیع فراوانی مطالب از حیث تصویر ۷۰
- جدول شماره ۳۴: توزیع فراوانی مطالب از حیث نوع تصویر ۷۱
- جدول شماره ۳۵: توزیع فراوانی مطالب از حیث ارتباط تصویر با مطلب ۷۱
- جدول شماره ۳۶: توزیع فراوانی مطالب از حیث کارکرد مطلب ۷۱
- جدول شماره ۳۷: توزیع فراوانی مطالب از حیث تیترا در صفحه اول ۷۲
- جدول شماره ۳۸: توزیع فراوانی مطالب از حیث محل چاپ مطلب ۷۲
- جدول شماره ۳۹: توزیع فراوانی مطالب از حیث اولویت دهی ۷۳
- جدول شماره ۴۰: توزیع فراوانی مطالب از حیث منبع خبری ۷۳
- توصیف داده‌های روزنامه جام‌جم ۷۴
- جدول شماره ۴۱: توزیع فراوانی مطالب روز هفته ۷۴
- جدول شماره ۴۲: توزیع فراوانی مطالب از حیث سبک مطلب ۷۴
- جدول شماره ۴۳: توزیع فراوانی مطالب از حیث ارزش خبری برجسته شده در تیترا ۷۵
- جدول شماره ۴۴: توزیع فراوانی مطالب از حیث محدوده جغرافیایی ۷۵
- جدول شماره ۴۵: توزیع فراوانی مطالب از حیث نوع مطلب ۷۶

- جدول شماره ۴۶: توزیع فراوانی مطالب از حیث موضوع اصلی مطلب ۷۶
- جدول شماره ۴۷: توزیع فراوانی مطالب از حیث جهت‌گیری مطلب ۷۷
- جدول شماره ۴۸: توزیع فراوانی مطالب از حیث محتوای مطلب ۷۷
- جدول شماره ۴۹: توزیع فراوانی مطالب از حیث خبر سازان ۷۸
- جدول شماره ۵۰: توزیع فراوانی مطالب از حیث رویکرد مطلب ۷۹
- جدول شماره ۵۱: توزیع فراوانی مطالب از حیث اندازه مطلب ۷۹
- جدول شماره ۵۳: توزیع فراوانی مطالب از حیث تصویر ۸۰
- جدول شماره ۵۴: توزیع فراوانی مطالب از حیث نوع تصویر ۸۰
- جدول شماره ۵۵: توزیع فراوانی مطالب از حیث ارتباط تصویر با مطلب ۸۰
- جدول شماره ۵۶: توزیع فراوانی مطالب از حیث کارکرد مطلب ۸۱
- جدول شماره ۵۷: توزیع فراوانی مطالب از حیث کارکرد مطلب ۸۱
- جدول شماره ۵۸: توزیع فراوانی مطالب از حیث محل چاپ مطلب ۸۲
- جدول شماره ۵۹: توزیع فراوانی مطالب از حیث اولویت دهی ۸۲
- جدول شماره ۶۰: توزیع فراوانی مطالب از حیث منبع خبری ۸۲
- توصیف داده‌های روزنامه همشهری ۸۳**
- جدول شماره ۶۱: توزیع فراوانی مطالب روز هفته ۸۳
- جدول شماره ۶۲: توزیع فراوانی مطالب از حیث سبک مطلب ۸۴

- جدول شماره ۶۳: توزیع فراوانی مطالب از حیث ارزش خبری برجسته شده در تیتراژ ۸۴
- جدول شماره ۶۴: توزیع فراوانی مطالب از حیث محدوده جغرافیایی ۸۵
- جدول شماره ۶۵: توزیع فراوانی مطالب از حیث نوع مطلب ۸۵
- جدول شماره ۶۶: توزیع فراوانی مطالب از حیث موضوع اصلی مطلب ۸۵
- جدول شماره ۶۷: توزیع فراوانی مطالب از حیث جهت گیری مطلب ۸۶
- جدول شماره ۶۸: توزیع فراوانی مطالب از حیث محتوای مطلب ۸۶
- جدول شماره ۶۹: توزیع فراوانی مطالب از حیث خبر سازان ۸۷
- جدول شماره ۷۰: توزیع فراوانی مطالب از حیث رویکرد مطلب ۸۷
- جدول شماره ۷۱: توزیع فراوانی مطالب از حیث اندازه مطلب ۸۸
- جدول شماره ۷۲: توزیع فراوانی مطالب از حیث سطح زیر چاپ ۸۸
- جدول شماره ۷۳: توزیع فراوانی مطالب از حیث تصویر ۸۹
- جدول شماره ۷۴: توزیع فراوانی مطالب از حیث نوع تصویر ۸۹
- جدول شماره ۷۵: توزیع فراوانی مطالب از حیث ارتباط تصویر با مطلب ۸۹
- جدول شماره ۷۶: توزیع فراوانی مطالب از حیث کارکرد مطلب ۹۰
- جدول شماره ۷۷: توزیع فراوانی مطالب از حیث تیتراژ در صفحه اول ۹۰
- جدول شماره ۷۸: توزیع فراوانی مطالب از حیث محل چاپ مطلب ۹۰
- جدول شماره ۷۹: توزیع فراوانی مطالب از حیث اولویت دهی ۹۱

- جدول شماره ۸۰: توزیع فراوانی مطالب از حیث منبع خبری ۹۱
- توصیف داده‌های روزنامه ایران ۹۲
- جدول شماره ۸۱: توزیع فراوانی مطالب روز هفته ۹۲
- جدول شماره ۸۲: توزیع فراوانی مطالب از حیث سبک مطلب ۹۲
- جدول شماره ۸۳: توزیع فراوانی مطالب از حیث ارزش خبری برجسته شده در تیتراژ ۹۳
- جدول شماره ۸۴: توزیع فراوانی مطالب از حیث محدوده جغرافیایی ۹۳
- جدول شماره ۸۵: توزیع فراوانی مطالب از حیث نوع مطلب ۹۳
- جدول شماره ۸۶: توزیع فراوانی مطالب از حیث موضوع اصلی مطلب ۹۴
- جدول شماره ۸۷: توزیع فراوانی مطالب از حیث جهت‌گیری مطلب ۹۴
- جدول شماره ۸۸: توزیع فراوانی مطالب از حیث محتوای مطلب ۹۵
- جدول شماره ۸۹: توزیع فراوانی مطالب از حیث خبر سازان ۹۶
- جدول شماره ۹۰: توزیع فراوانی مطالب از حیث رویکرد مطلب ۹۷
- جدول شماره ۹۱: توزیع فراوانی مطالب از حیث اندازه مطلب ۹۷
- جدول شماره ۹۲: توزیع فراوانی مطالب از حیث سطح زیر چاپ ۹۸
- جدول شماره ۹۳: توزیع فراوانی مطالب از حیث تصویر ۹۸
- جدول شماره ۹۴: توزیع فراوانی مطالب از حیث نوع تصویر ۹۸
- جدول شماره ۹۵: توزیع فراوانی مطالب از حیث ارتباط تصویر با مطلب ۹۹

- جدول شماره ۹۶: توزیع فراوانی مطالب از حیث کارکرد مطلب..... ۹۹
- جدول شماره ۹۷: توزیع فراوانی مطالب از حیث تیترا در صفحه اول..... ۹۹
- جدول شماره ۹۸: توزیع فراوانی مطالب از حیث محل چاپ مطلب..... ۱۰۰
- جدول شماره ۹۹: توزیع فراوانی مطالب از حیث اولویت دهی..... ۱۰۰
- جدول شماره ۱۰۰: توزیع فراوانی مطالب از حیث منبع خبری..... ۱۰۰
- بخش دوم: تحلیل اطلاعات و آزمون فرضیه‌ها..... ۱۰۱**
- جدول شماره ۱۰۱: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث روزهای هفته..... ۱۰۱
- جدول شماره ۱۰۲: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث سبک مطلب..... ۱۰۳
- جدول شماره ۱۰۳: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث ارزش خبری برجسته شده در تیترا..... ۱۰۵
- جدول شماره ۱۰۴: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث محدوده جغرافیایی..... ۱۰۷
- جدول شماره ۱۰۵: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث نوع مطلب..... ۱۰۸
- جدول شماره ۱۰۶: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث محتوای مطلب یارانه‌ها..... ۱۰۹
- جدول شماره ۱۰۷: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث موضوع اصلی مطلب..... ۱۱۲
- جدول شماره ۱۰۸: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث جهت گیری مطلب..... ۱۱۳
- جدول شماره ۱۰۹: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث اشخاص تاثیر گذار..... ۱۱۴
- جدول شماره ۱۱۰: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث رویکرد مطلب..... ۱۱۵
- جدول شماره ۱۱۱: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث اندازه مطلب..... ۱۱۷

- جدول شماره ۱۱۲: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث سطح زیر چاپ..... ۱۱۸
- جدول شماره ۱۱۳: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث تصویر..... ۱۱۹
- جدول شماره ۱۱۴: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث نوع تصویر..... ۱۲۱
- جدول شماره ۱۱۵: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث ارتباط تصویر با مطلب..... ۱۲۲
- جدول شماره ۱۱۶: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث کارکرد مطلب..... ۱۲۴
- جدول شماره ۱۱۷: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث تیتیر در صفحه اول..... ۱۲۵
- جدول شماره ۱۱۸: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث محل چاپ مطلب..... ۱۲۶
- جدول شماره ۱۱۹: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث اولویت دهی..... ۱۲۸
- جدول شماره ۱۲۰: درصد سطری و ستونی مطالب از حیث منابع خبری..... ۱۲۹

